

Levstik nima o tej točki našega soneta nič komentarja; ne vem, ali si soneta sploh ni znal popolnoma tolmačiti, ali si ga ni upal.

L. P.

Slovensko gledališče. Vodstvo našega gledališča ima menda zelo dobro založen repertoar, da tako hiti od novosti do novosti. Še se nismo bili naslišali Verdijevega „Rigoletta“, pa je že uprizorilo drugo znamenito delo nič manj slavnega skladatelja italijanskega: Bellinijevo „Normo“.

V Bellinijevih delih občudujemo najbolj množico prikupljivih, koprnečih melodij in pa preprosti način, s katerim zna izražati globoke svoje občutke.

Po vseh teh vrlinah se odlikuje brez dvojbe tudi „Norma“. Toda nam se je dozdevalo, kakor bi se občinstvo, vsaj pri prvi predstavi, ne bilo nič prav razgrelo za to opero. Temu je bilo morda krivo nekoliko to, da je bil presledek med „Rigolettom“ in „Normo“ prekratek; kajti donela nam je še vsem preveč po ušesih Verdijeva godba; drugi vzrok pa je bil brž ko ne ta, da treba pri „Normi“, kakor n. pr. pri Smetanovem „Poljubu“, obračati več pozornosti na godbo samo, nego na petje, ako hočemo priti do popolnega užitka. Tega pa človek, ki ni muzik, ne zasledi takoj, temveč potem šele, ko je opero slišal večkrat.

Zato nam je jako žal, da se je opera mogla peti samo trikrat t. j. 17., 19. in 27. decembra l. l. in je bilo torej že zaradi tega nemogoče priti na sled vsem lepotam

Uprizorila se je opera jako lepo in tudi pelo se je izborno. Naslovno ulogo je izvajala gospica Ševčikova. Ne vemo, kako je to, a mi smo si mislili Normo vedno kot bolj veliko, krepko, pravo junonsko postavo, zato se nam je zdela gospica Ševčikova nekoliko prešibka — tej ulogi. Toda za ta nedostatek — če je sploh kak nedostatek — ne more omenjena gospica nič, in hodi nam tem manj na misel, ji oponašati kaj tacega, ker je vendarle popolnoma obladovala svojo naporno ulogo in je krepki nje glas premagal z lahka vse težkoče. Motilo nas je v njeni igri edino le nekoliko prepogosto nje udarjanje ob tla, in odmevanje od odra se je čulo tem nenaravneje, ker se igra nikakor ne vrši na — lesenih tleh.

Gospa Inemannova (Adalgiza) je imela s svojim šibkim, v nižjih legah nekoliko manj zvonkim glasom poleg gospice Ševčikove nekoliko težko stališče, a je navzlic temu pela v občo zadovoljnost, in zlasti vsi dueti med Normo in Adalgizo so dosegli popoln uspeh; to pa zlasti zaradi tega, ker petje gospe Inemannove, kar se tiče čiste in pravilne intonacije, nikakor ne zaostaja za petjem gospice Ševčikove.

Jako dobro je pel tudi gospod Fedyczkowski (Orovist). Gospod Rašković se v ulogi Poliona ni čutil tako domačega, kakor v ulogi vojvode Mantovskega; saj mu pa tudi uloga Poliona nudi premalo prilike, da bi pokazal svoje lepe zmožnosti. Navzlic temu je bil popolnoma na svojem mestu. Zbor se je dobro obnašal.

Dne 26. decembra se je ponavljal „Krojač Fips“, in sicer se je igral dokaj bolje nego prvič; za tem pa se je pela znana Zajčeva opereta „Mornarji na krov!“

Dne 29. decembra je bila zadnja predstava v starem letu; pel se je petič „Rigoletto“. Že mnogokrat smo opažali, da so bile poznejše predstave

kake igre ali opere slabейše od prejšnjih. Tudi „Rigoletto“ je zaostajal to pot nekoliko za prejšnjimi predstavami. Kaj je vobče temu vzrok, ne vemo, a pri „Rigolettu“ se nam je zdelo, kakor bi se poznala nekaterim pevskim močem, tako zlasti gospici Ševčikovi, utrujenost. Saj pa se od pevcev včasih res nekoliko preveč zahteva. Pomisliti treba, da se je par dni prej pela „Norma“, a zdaj zopet tako naporna opera, kakor je „Rigoletto“. Razen tega se nam vidi, da ima gospod Rašković precej občutljivo grlo za vremenske izpremembe; če je to res, se ta okolnost ne bi smela zanemarjati.

Prva predstava v novem letu je bila dne 2. januarja; predstavljala se je prvič na našem odru K. Costova burka s petjem „Ein Blitzmädt“, ali kakor se glasi v slovenskem prevodu nekoliko nerodno ta naslov: „Ali je to dekle!“ Godbo tej burki je zložil znani komponist Millöcker, čigar naj-novejša opereta „Severni sijaj“ („Nordlicht“) se ravnokar z velikim uspehom poje na raznih odrih. Burka sama je dramatiški proizvod one vrste, katerih edini namen je, da se polni gledališka blagajnica; njih pisatelji rabijo, da dosežejo ta namen, tudi taka sredstva, ki pa se ne dajo spraviti prav v sklad niti z estetiškimi, niti z umetnostnimi načeli.

Pikantnost je glavni moment v tej burki; ona je tisti lep, ki drži skup neenotno in neverjetno dejanje, ona je edini pogoj za uspeh, kajti ono malo satire, ki se je nahaja v igri, se more pač komaj v poštev jemati. Umevno je, da je uprizoritev takih iger na odru manjših mest, kjer se „ne sme vse“, precej kočljiva stvar. Da se je poskus pri nas popolnoma posrečil, zato gre hvala zlasti gospici Polakovi, ki je igrala naslovno ulogo dostojno, a vendar z vsemi finesami, od katerih je uspeh takih ulog odvisen. Omenjena gospica ima sploh jako tenak čut za to, kaj je dolžna svoji ulogi, in pa kaj je dolžna ob enem tudi občinstvu. To je pokazala opetovano že prejšnja leta. Takisto zopet letos dne 6. januarja tudi v „Mamzelle Nitouche“, v kateri je naslovno ulogo ublažila tako, da se ne more nihče izpodtikati nad njo. —

In tako je upravičena nada, da ta burka še večkrat napolni gledališče. Tudi drugi igralci so z malimi izjemami storili svojo dolžnost. Jako dober je bil gospod Inemann (Brüller), ki je zopet dokazal, da je ni z lepa uloge, ki se mu ne bi prilegala. — Gospod Podgrajski je igral ulogo glupega Puhloglavskega z neko preprostostjo, ki je bila povsem umestna; zlasti je bila tudi njegova mimika izborna. — Druge moči, kakor gospodična Ogrinčeva (Lavrencija), gospa Danilova (Marija pl. Kutschkenreiterjeva), gospod Perdan (baron Istnan Juhasz), gospod Verovšek (profesor), gospod Danilo (Kern) in gospod Lovšin (grof Sternheim), so bolj ali manj zadovoljevale. — Ponavljala se je ta burka dne 14. januarja z istim lepim uspehom, kakor prvič.

Znamenit je bil večer dne 5. januarja t. l. Predstavljala se je najprej in sicer prvič na našem odru Vrchlickega komedija v enem dejanju. — Vrchlickega imena ne čitamo nikdar, da se ne bi domislili Kraszewskega; ne, kakor bi si bila ta dva pisatelja kako sorodna po duhu, temveč ker ju oba občudujemo radi njiju izredne plodovitosti. Sicer se Vrchlicki s številom svojih proizvodov zdaj še ne more primerjati z nebrojem Kraszewskega del, ki obsezajo celo knjižnico; toda Vrchlicky je še mlad, in ako doseže starost, kakršno je dosegel Kraszewski, ter bode vedno tako plodovit kakor doslej,

gotovo ne zaostane v tem pogledu za slavnim Poljakom, in bode število njegovih del isto tako nepregledno, kakor onega Iskrenega Slovana mora navdati ponos, kadar čuje Kraszewskega ali Vrchlickega ime; dasi nista onadva izmed največjih slovanskih genijev, se vendar dvigajo njiju dela daleč nad srednjo vrednost slovstvenih proizvodov in sta, kar se tiče produktivnosti, naravnost fenomenalni prikazni, kakršnih najdemo v vesoljnem slovstvu le malo. Zlasti v nemškem slovstvu bi človek iskal zaman kaj podobnega.

Vrchlicky je mož „stare šole“. Vse zaletavanje „mladih“ ga ni spravilo iz ravnotežja. Toliko so bili pač dosegli, da je bil umolknil, a za dolgo časa ne. Preteklo jesen se je oglasil spet z novo večjo dramo, ki je dosegla jako lep uspeh, in katero je kritika zelo hvalila, dasi se na Češkem pojavljajo novi slovstveni toki vse mogočnejše nego pri nas.

S posebno ljubeznijo poseza Vrchlicki v svojih proizvodih v starodavne čase, in videti je, kakor bi se čutil na grških ali rimskih tleh bolj domačega, nego na praških, na katera ga je usoda privezala. Tudi v komediji, o kateri nam je govoriti, je zajeta snov iz rimskega življenja. Vrchlicky ni realist, in vendar so njegovi ljudje tako resnični. Ti Rimljani, s katerimi nas seznanja, so nam tuji samo po obleki; po svojem mišljenju, govorjenju in početju so taki, da se nam zde stari znanci. Da, Vrchlicky se ne straši položiti svoji Klodiji na jezik besed, ki izražajo popolnoma nazor modernih prvobornih za žensko svobodo. „To sem, kar ste storili iz mene!“ zakliče Katulu nasproti. Ali ni to nekaj podobnega, kakor tisti preklicani „milieu“ — pojem, za katerega nimamo mi takisto nobenega pravega izraza, kakor ga nimajo Nemci, ki pa igra v vsej novejši literaturi toliko ulogo!

Dialog v Vrchlickega igri je lep in duhovit, vendar je videti, kakor bi bil nekoliko preveč raztegnjen. To se zdi človeku zlasti tedaj, ako igralci ne govore vse skozi dovolj razumno, in to se pri nas često dogaja. Sicer radi priznavamo, da so se baš v tem oziru igralci to pot zelo trudili, a n. pr. gospod Danilo, ki je drugače ulogo Katulovo prav čedno igral, je pogoltnil marsikatero besedo. Gospica Slavčeva (Akme) je bila prav ljubka; govorila je bolj razločno, nego po navadi. Gospica Terševa (Klodija) je govorila z nekoliko preveč vznesenim glasom; tudi drugače se ji igra ni posebno posrečila. Če se ne motimo, so jo zapeljale baš gori omenjene besede, ki jih govori Klodija Katulu, in ki se čujejo tako moderno — da ni pogodila Rimljanke. Povsem dostojno in s primernim humorjem je igral gospod Inemann ulogo Metelovo. Gospod Kranjec (Persistrat) je bil na svojem mestu, toda njegov glas se nam je zdel vendarle nekoliko predivji.

Znamenitejši za naše gledališče pa je bil drugi del tega večera. Pela se je prvokrat „Ksenija“, izvirna opera v enem dejanju, spisala Fran Göstl in Anton Funtek, uglasbil Viktor Parma.

Snov libreta je romantična in prav primerna za opero. Dejanje se vrši v srednjem veku na slovanskih tleh. — Dva brata se poganjata za ljubezen lepe Ksenije, hčere imovitega posestnika. Njeno srce plamti za mlajšega, Aleksija. To raztogoti starejšega. Česar ne doseže z lepa, hoče doseči s silo; ugrabi Ksenijo in jo odvede na svoj grad. Aleksij, ki ne ve, kam mu je izginila ljubljena nevesta, gre iskat tolažbe v samostan.

Kseniji se posreči, da uide svojemu nasilniku. Spremljana od tovarišice Tatjane, išče zavetja v istem samostanu, v katerem vzdihuje po izgubljeni sreči Aleksij.

Tu se prične pravzaprav opera. Ksenija in Aleksij, ki je zaostal nekoliko za drugimi menihi, idočimi v cerkev, se snideta. On jo spozna, ona njega ne. Za nekaj časa ji pove, kdo je, in ji tudi prizna, da jo še vedno ljubi. — Starejši brat pa je Kseniji na sledu. V večjem spremstvu oboroženih ljudi pridrvi pred samostan, v katerem se je skrila Ksenija. Med bratoma nastane buren nastop; starejši brat zahteva od mlajšega, da se z njim bori. Le-ta se sklicuje na svoj stan, a končno prime vendarle za meč, katerega mu je vsilil oni. Začne se borba. Ksenija pride iz samostana in se vrže med boreča se brata; smrtno zadeta z mečem svojega preganjalca, se zgrudi na tla. —

Že ta posnetek priča, da obsega libreto nekaj prav lepih, efektnih prizorov, ki pričajo o nadarjenosti in spretnosti njegovih pisateljev. Samo izid se nam zdi nekoliko prešablonski, in pa preveč omejeno se nam vidi vse dejanje. To, kar se gledalcu prikazuje, je nekak konec brez začetka. Mi mislimo, da bi se dalo k temu, kar obsega sedanji tekst, prav lahko spisati še prvo dejanje. Gledalca bi zanimalo videti, kako sta se brata tudi že prej borila za lepo dekletce. Dobile bi potem morda tudi druge pevske moči priliko za nastop. Seveda se vpraša, kaj bi porekel k temu skladatelj. — Toda v tej naši želji po razširjenju teksta tiči že kos kritike o godbi sami! Po pravici povemo, da nam je je bilo premalo, in s tem je menda tudi povedano, da nam je skladba silno ugajala. Vsekakor nam je gospod Parma pokazal s tem svojim delom, da napreduje, in ni-li to jako ugodno znamenje za umetnika?

Njegova prva opera „Urh, grof Celjski“ nam je sicer tudi ugajala, toda napravila je na nas vendarle vtisk, kakor bi se bil skladatelj nekoliko preveč trudil, da pokaže, kaj zna, in kaj more, zlasti v instrumentaciji. Bilo je v tej operi še preveč prozorno stremljenje po učinku. V „Kseniji“ teh napak nismo opazili, ali, če hočemo biti že zelo strogi, opazili smo jih veliko manje. Vsa skladba je jako melodijozna, prijetno uho mameča, a preveva jo ob enem tudi vse skozi pristno čuvstvo. „Urh“ nas je pustil pri vsej svoji melodijoznosti nekako hladne, za „Ksenijo“ pa smo se takoj ogreli. Kar prihaja iz srca, prodira v srce! Brez dvojbe nam je podal gospod Parma v tem svojem delu nekaj v resnici lepega in umetnega. Čestitamo mu ter kličemo: Pogumno naprej! —

Dne 10. januarja je imel svoj častni večer prezaslužni učitelj, režiser in igravec dramatičnega društva, gospod Inemann. Igral se je Anzengruberjev igrokaz „Krivoprisežnik“.

Anzengruber ima talent za dramatično upodabljanje, vendar so sredstva, s katerimi izkuša pospešiti razvitek dejanja, dostikrat malo originalna in celo prisiljena. Tudi nam njegovi kmetiški ljudje nič kaj ne ugajajo. Mogoče, da je nemški kmet takšen, naš ni. Na eni strani ni tako bebast in robot, na drugi pa se tudi ne izraža tako „izbfano“. Tudi prelagatelj je glede jezika marsikaj zakrivil; res je sicer, da pismeni jezik med ljudstvo prodira, vendar so v tem oziru neke meje.

V igri se je menda že v zadnjem trenutku nekoliko črtalo, kajti gledališki list ni bil v popolnem skladju s predstavo. Lahko bi se bilo brez škode še več črtalo. Tako bi bili n. pr. krošnjarja Levija popolnoma lahko pogrešali.

Igralo se je dokaj dobro. Najbolj se je odlikoval seveda beneficijant gosp. Inemann v ulogi krivoprisežnika. Da zna tudi kmetiške značaje dobro predstavljati, smo vedeli že prej; navzlic temu nam ni bilo prav umevno, zakaj si je izbral baš to igro za svojo benefico.

Odlikovala se je tudi gospica Terševa, in prav dobre so bile gospica Slavčeva in Ogrinčeva ter gospa Danilova; takisto gospodje Verovšek, Perdan, Danilo in Kranjec.

Z.

Listnica uredništva. Nekaterim pošiljateljem verzov: Da se izogne vsaki mistifikaciji, je neobhodno potreba, da uredništvo pozna sotrudnike po njih pravih imenih in po značaju (stanu) — J — a — n — S — c — k — i: Še ni godno. — S: Vi pravite:

„Kaplja rdeče krvi
Vre mi iz srčne strani.
Kapljico vzamem si to,
V njej si omočim peró,
Pišem po listu“

Veste, gospod, taka romantika v današnjih realističnih časih ne imponuje več in ne gane nikogar. Pošljite kaj drugega! — M. K — h.: Vaši verzi bi morebiti sodili v kak mladinski list. — Aleksandrov: Lep talent — nov pesnik! Živeli! Samo spominjajte se, kaj pravi pregovor: »Festina lente!« in pa, kaj pravi Horacij: »Nonum prematur in annum!« Pisonu pa piše: »Ego nec studium sine divite vena, nec rude quid possit video ingenium.« Kdor pa hoče pesniti v peterostopnih srbskih trohajih, mora poprej študirati srbsko-hrvaške narodne pesmi. Ta mera ima brez vsake izjeme za drugim stopom odmor. N. pr.:

„Veli majka || kraljeviću Marku:
U svate se || ide na veselje,
Na kumstvo se || ide po zakonu,
Na vojsku se || ide od nevolje“

Drugi stop se mora torej vselej končavati s koncem kake besede. — Sl. N.: Elegija je preraztegnjena in premalo sežeta. V takih pesmih so le občečloveške ideje tisto, kar nas zanima. — Gorska: Zakaj pa ne pišete kot ženska? — T. U.: Ali še ne veste, da mora biti vsaki pravi pesnik, vsaki moderni umetnik dandanes maziljen s čistim demokratičnim oljem? —

